

Наталія Крохмаль

*кандидат філософських наук, доцент,
професор кафедри управління,
системного аналізу та євроінтеграції,
(Український державний університет
імені Михайла Драгоманова)*

«ЕКСТРЕМАЛЬНА» ОСВІТА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Глобальні зміни, що відбуваються у світі на початку ХХІ ст. не оминули і галузь освіти, зокрема вітчизняної. Глобалізація світу, його цифровізація, перехід держав на електронне врядування, суттєві зміни світового ринку праці, збільшення чисельності населення світу, що захоплене трудовою міграцією, подорожами тощо – ось невеликий перелік тих чинників, що впливали на розвиток освітніх систем.

В освіті початку ХХІ ст. можна виділити такі напрями розвитку:

глобалізація освіти, що орієнтована на формування особистості глобалізованого світу, яка: соціально відповідальна перед собою, групами, до яких належить, роботодавцями, державою, суспільством в цілому; навчається протягом життя з метою забезпечення собі конкурентних переваг на ринку праці; має доступ до освіти завдяки процесу її демократизації; формує своє ставлення до інших людей, світу, природи завдяки процесу гуманізації освіти тощо;

академічна мобільність студентів та викладачів, масштаби якої на початку цього століття розширилися за рахунок глобалізації освіти, привели до широкого обміну досвідом і знаннями, сприяли подальшому формуванню спільних просторів освіти, на кшталт європейського;

розширення можливостей навчання в закордонних університетах, що ґрунтувалося, наприклад, на політиці європейських країн залучити сьогоднішніх іноземних студентів – потенційних працівників, оскільки процеси «старіння» європейських націй та виїзд «власної» молоді за кордон спричиняє нестачу робочої сили, яку і намагаються компенсувати за рахунок створення програм по залученню іноземної молоді на навчання в університети з подальшими перспективами працевлаштування;

популяризація дистанційної освіти через впровадження та розвиток в університетах дистанційних курсів, на які в залежності від країни та політики університету, можуть записуватися та навчатися не тільки студенти закладу освіти, який пропонує дистанційні курси, але і усі бажаючі;

розвиток освітніх платформ (наприклад, освітня online-платформа Coursera), що пропонують різні дистанційні курси, авторами яких можуть виступати університети або ж інші суб'єкти освітньої діяльності, у результаті проходження яких слухач отримує відповідні документи тощо.

З 2019 року з поширенням COVID-19 освіта практично постійно перебуває в умовах екстремальних суспільних ситуацій. Пандемія внесла свої корективи в розвиток освітньої галузі. Заборона пересування в межах країни та закриття кордонів одразу

згорнули академічну мобільність, навчання та робота за кордоном скоротилися, та на певний час практично припинилися, що призвело до зменшення чисельності студентів і викладачів, що були учасниками цих процесів. Кожна країна світу обрала свій шлях функціонування національних освітніх систем у таких умовах, зокрема перевела освітній процес у дистанційну форму. Практика використання такої форми навчання показала проблеми у наявній матеріально-технічній базі закладів освіти та учасників освітнього процесу, якості освіти, перевірки знань тощо. Як учні/студенти, так і вчителі/викладачі у більшості не були готові до роботи в таких умовах. До того ж опитування, наприклад Міністерства освіти та науки України, різних громадських організацій у період пандемії, свідчили про психологічну неготовність учасників освітнього процесу до дистанційного навчання. Поряд з тим, освітні онлайн-платформи розширили свої можливості у цей період за рахунок співпраці з університетами, які пропонували, наприклад, викладачам, пройти безкоштовно курси на освітніх платформах та отримати сертифікати, що прирівнювалися до підвищення кваліфікації тощо. Також у період пандемії освітяни почали використовувати нові методи навчання, зокрема III, VR AR.

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року національна освітня система була змушена впорядковувати нову екстремальну ситуацію – пристосування до воєнних дій та воєнного стану. Гарантування безпеки учасникам освітнього процесу забезпечувалося спочатку за допомогою дистанційної освіти і поступово врегулювалося в залежності від регіонів, умов навчання, вимог до укриттів та матеріально-технічної бази тощо. Велика кількість дітей, які стали внутрішньо переміщеними особами або ж виїхали за кордон ставить питання їх повернення на попереднє місце проживання і відповідно їх повернення у свої заклади освіти. Це ж стосується і випускників закладів загальної середньої освіти, які виїхали для вступу в ЗВО за кордон, що зменшило число абітурієнтів вітчизняних закладів освіти. Біженці-науковці за кордоном отримали можливості працевлаштування, грантів, стипендій та ін. і склали конкуренцію «місцевим» науковцям та викладачам закладів освіти.

Отже, освіта початку XXI ст. постійно розвивається в умовах екстремальних суспільних ситуацій, що формує певні напрями її розвитку:

подальша глобалізація освіти;

переосмислення та перебудова освітніх просторів, наприклад, європейського з метою врахування сучасних тенденцій і часткового відходу від програм розвитку, що вже реалізуються, їх коригування;

розширення та розвиток дистанційної освіти, розширення академічної мобільності за рахунок її дистанційної форми;

оновлення форм та методів навчання, зокрема використання III, VR AR, віртуалізація свідомості учасників освітнього процесу;

практичний досвід використання дистанційних форм під час воєнних дій (наприклад, проведення дистанційних операцій та консультацій на фронті) може стати перспективним для впровадження в освіті.